

Het Leids Economisch Programma

Als we het doen,
laten we het dan
goed doen.

“Gezamenlijk bouwen aan het Leiden van Morgen.”

Inleiding

Als we het doen, laten we het dan goed doen. Onder dat motto komen ondernemers met het Leids Economisch Programma. Hiermee wordt ingezet op een duurzame economische ontwikkeling waarbij de keuzes die we vandaag maken, inspelen op de 'economie van morgen'. Een ontwikkeling waarbij de overheid duidelijkheid schept voor alle Leidenaren, zodat men durft te investeren in de toekomst. Een ontwikkeling waarbij er voldoende financiële middelen zijn voor economisch herstel, ontwikkeling en innovatie. Een ontwikkeling waarbij samenwerking tussen de overheid, het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen, inwoners en andere stakeholders centraal staat. En natuurlijk een ontwikkeling waarbij we de kansen en uitdagingen van morgen omarmen en gezamenlijk op zoek gaan naar een nieuw economisch cluster, passend bij het DNA van de stad.

Zo bouwen we samen aan een duurzame toekomst waarin Leiden een stad blijft voor iedereen. Een stad die mensen ruimte biedt om te wonen, werken, studeren en te ondernemen. Een stad met alle benodigde voorzieningen binnen handbereik, waar je je als ondernemer, medewerker, bewoner, bezoeker en student thuis voelt.

In het holst van de coronacrisis is Ondernemend Leiden, met partners, ondernemers, de overheid en experts in gesprek gegaan over de economische toekomst. Daarbij hebben alle gesprekspartners zich gevonden in een gemeenschappelijke doelstelling: *het borgen van de economische belangen en het versterken van de Leidse Economie*. Zodoende is gekeken naar wat er op dit moment goed gaat en waar er verbeterpunten liggen. Dit dient als basis voor het Leids Economisch Programma.

Een duurzame ontwikkeling

Om Leiden voor te bereiden op de kansen en uitdagingen van morgen, lopen de zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs) als groene leidraad door het Leids Economisch Programma. De SDGs (zie pag 5) zijn een ontwikkelagenda voor het jaar 2030 en zijn onder te verdelen in doelen voor mensen, de industrie, een duurzame planeet en doelen voor een betere en effectievere samenwerking. Het unieke van deze doelen is dat deze alleen door samenwerking gehaald kunnen worden, zoals met convenanten, publiek-private partnerschappen of akkoorden. Wij zijn van mening dat veranderingen en innovaties van onderaf komen, waarbij met een voorwaardenscheppende overheid wordt gewerkt aan gezamenlijke oplossingen en innovaties. Zo bouwen alle Leidenaren samen aan het 'Leiden van morgen'.

De vier Leidse clusters

Het Leids Economisch Programma kijkt naar de sterktes, zwaktes, kansen en uitdagingen voor de vier (economische) clusters die Leiden rijk is. Hierbij levert ieder cluster een unieke bijdrage aan de stad. Waar het Leiden Bio Science Park zich kenmerkt als sterk biotechnologisch cluster en werkgelegenheid biedt aan meer dan 19.000 mensen, zorgen de wijkwinkelcentra voor een sterk lokaal basisvoorzieningsniveau in de wijk. Het centrum onderscheidt zich met een sterke bezoekerseconomie met het niet-dagelijkse aanbod van terrassen, winkels, horeca en cultuur. Tot slot bieden de bedrijventerreinen ruimte aan een breed scala aan ondernemers en bedrijven en zorgen ze voor een sterk lokaal voorzieningsniveau en een brede werkgelegenheid.

Leeswijzer

Dit Leids Economisch Programma kan worden gezien als 'verlanglijst voor een duurzaam economisch herstel en een veerkrachtig Leiden'. Een samenvatting van deze verlanglijst vindt u na de inhoudsopgave. Hierna wordt gedetailleerder ingegaan op de thema's die de Leidse (economische) clusters raken. Met deze punten willen we niet alleen een heldere boodschap aan de politiek meegeven, maar steken we ook onze hand uit. Door krachten te bundelen, duidelijkheid te scheppen, voldoende te investeren en de juiste keuzes te maken zorgen we dat Leiden blijft behoren tot de vitaalste steden van Nederland. Een plek waar iedereen kan werken, wonen, ondernemen, recreëren en het leefklimaat aan de hoogste standaard voldoet.

De SDGs (Sustainable Development Goals of duurzame ontwikkelingsdoelen) zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. De SDGs zijn afgesproken door landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties (VN), waaronder Nederland. Ook de Gemeente Leiden heeft deze duurzaamheidsagenda omarmt.

Inhoudsopgave

Het Leids Economisch Programma | 8
op hoofdlijnen

Een duurzaam economisch herstel | 10

Ieder cluster een eigen verhaal | 12

Leiden als huiskamer | 14
van de regio

Leiden groen bereikbaar | 16

Een inclusieve arbeidsmarkt | 20

Een goed vestigingsklimaat | 22
voor iedereen

Over Ondernemend Leiden | 24

Het Leids Economisch Programma op hoofdlijnen

In het Leids Economisch Programma staat 'duurzaam economische herstel' van de coronacrisis en het vergroten van de veerkrachtigheid van de Leidse economie voorop. Naar onze mening moeten we dit samen doen; gezamenlijk bouwen aan een sterke en veerkrachtige lokale economie, waar de gehele stad en regio van meeprofitert. Duidelijkheid en voldoende financiële middelen vanuit de overheid zijn hiervoor cruciaal. De onderstaande punten zijn het Leids Economisch Programma in hoofdlijnen. In het vervolg van het programma komen de gedetailleerdere beleidsvoorstellen aan bod.

Gezamenlijk bouwen aan het 'Leiden van morgen'

Met de grote ambities en vraagstukken die voor ons liggen is het belangrijk dat alle Leidenaren kunnen meepraten, meedenken en daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op het beleid. Een breed draagvlak is cruciaal om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan.

- Gebruik de denkracht en creativiteit van ondernemers. Met de grote transities en opgaven die voor ons liggen is het zaak de denkracht en praktijkervaring van ondernemers te gebruiken. Belangrijk is dat de gemeente in een vroeg stadium de dialoog aangaat met ondernemers,

hen mee laat denken tijdens de planvorming en rekening met hen houdt bij de uitvoering van de plannen. Zo bouwen we samen aan het 'Leiden van morgen'.

- Volgordelijkheid bij alle beleidsdossiers, met eerst realisatie van alternatieven, voordat er beperkende maatregelen worden opgelegd. Betrek ondernemers hierbij in een vroeg stadium bij de planvorming. Zo wordt gebruik gemaakt van de denkracht van ondernemers en ontstaat er breed draagvlak.
- Grote transities en investeringen, zoals de verduurzamingsopgave en de 'modal shift', vragen om duidelijkheid. Dit vraagt om grote investeringen van ondernemers. Hiervoor is duidelijkheid voor de lange termijn nodig.

Een toekomstbestendige en veerkrachtige Leidse economie

Leiden kent een sterke economie met twee grote economische motoren, ofwel het Leiden Bio Science Park en de bezoekerseconomie. Daarnaast kent de stad een sterk voorzieningenniveau met de bedrijventerreinen en de wijkwinkelcentra. Maar de concurrentie is hevig. Daarom is het belangrijk nu te investeren, duidelijkheid te scheppen en Leiden voor te bereiden op de 'economie van morgen'.

- Kom met een toekomstgerichte economische herstel- en investeringsagenda, met duurzaamheid als 'groene draad'. Om de lokale economie zo snel mogelijk te versterken en ondernemers en bedrijven te helpen met het economisch herstel, is

het zaak nu te investeren. Betrek ondernemers bij de totstandkoming van deze economische herstelagenda.

- Bereid Leiden voor op de 'economie van morgen', zie digitalisering als kans en verzilver de kansen van de toekomst. Zorg daarom voor een goede digitale infrastructuur en kom met een taskforce of denktank die kijkt naar een potentieel van nieuwe economieën en wat deze nodig heeft. Onderzoek daarbij de mogelijkheid voor een nieuw economisch cluster, welke we als stad willen aantrekken, met een integrale visie gekoppeld aan het DNA van de stad.
- Benut het volledig potentieel van de economische clusters en maak 'sterker wat sterk is'. Geef zodoende de clusters die behoefte hebben aan groei en innovatie de ruimte. Vestig bijvoorbeeld aangrenzende bedrijvigheid van het Leiden Bio Science Park in het stationsgebied.
- Intensiveer de regionale samenwerking, want samen staan we sterker. Daarom roepen we op tot een tot een nog intensievere samenwerking met de Leidse regiogemeenten. Dit vergroot de bestuurlijke samenwerking en slagkracht en helpt (toekomstige) uitdagingen aan te pakken.
- Een duurzame ontwikkeling van de vier (economische) clusters. Stel per cluster een feitenfundament op waarmee het DNA en de kansen en bedreigingen per gebied in kaart worden gebracht. Vanuit dit fundament kunnen de overheid en ondernemers samen tot de benodigde acties en doelgerichte

investeringen komen voor een duurzame doorontwikkeling van de gebieden.

Een aantrekkelijke stad voor iedereen

Laten we Leiden aantrekkelijk houden voor iedereen die in de stad wil wonen, werken of recreëren. Dit houdt in dat er voldoende banen zijn voor alle regionen, de stad schoon, heel en veilig is en dat we alles wat de stad te bieden heeft in de etalage zetten.

- Houd Leiden schoon, heel, veilig en aantrekkelijk. Door investeringen en de juiste verdeling van middelen over de vier clusters houden we de gehele stad veilig en aantrekkelijk voor iedereen.
- Be good and tell it. Nu de deuren weer open gaan is het tijd om de Leidse pracht en praal weer in de etalage te zetten. Daarom heeft een vergroting van het marketingbudget prioriteit om bezoekers weer terug naar de stad te halen.
- Eén woning is minimaal één baan. Zorg voor een goede woon-werk-balans, waarbij Leiden geen 'hollow city' wordt en, als inclusieve stad, wordt ingezet op voldoende lokale werkgelegenheid voor alle Leidenaren.

Een duurzaam economisch herstel

De coronacrisis laat bij bepaalde sectoren diepe sporen na, de economische klappen zijn hard en onevenredig verdeeld. Zo is de (internationale) bezoekerseconomie grotendeels stil komen te liggen, zijn horeca en non-food winkels maandenlang gesloten geweest en zijn bedrijven of leveranciers in de keten hard geraakt. De gevolgen voor ondernemers, de lokale werkgelegenheid en het voorzieningenniveau moeten niet worden onderschat. Daarom dient het economisch herstel de komende college termijn prioriteit te hebben.

Een toekomstbestendige herstelagenda

Bied ondernemers als overheid voldoende herstel mogelijkheden en perspectief voor de periode na corona. Daarbij is het belangrijk dat de investeringen die we vandaag maken, gericht zijn op de 'economie van morgen'.

- ⚙️ Kom met een lokale herstel- en investeringsagenda. Maak gebruik van de kennis en denkkracht van ondernemers en betrek ondernemers- en (branche)verenigingen vanuit verschillende branches en gebieden bij dit lokale herstelplan.
- ⚙️ Laat duurzaamheid binnen de economische herstelagenda een centrale rol spelen, om zodoende tot toekomstgerichte investeringen te komen. Faciliteer en stimuleer ondernemers daarbij met de verduurzamingstransitie.
- ⚙️ Stimuleer verduurzamende ondernemers. Met doelgerichte subsidies en

stimulerende maatregelen kunnen ondernemers de verduurzamingsopgave realiseren. In het kader van 'duurzaam economisch herstel' is dit het moment om te investeren in de toekomst en ondernemers de ruimte te geven deze uitdaging aan te gaan. Met een voorwaardenscheppende overheid, komt innovatie en verandering van onderaf.

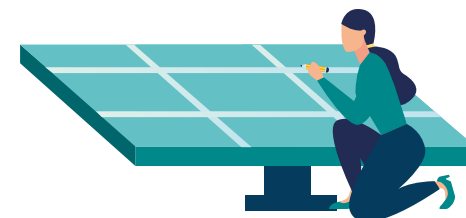
- ⚙️ Verzacht de financiële pijn, bied ondernemers lastenverlichting en geef ze de ruimte om te investeren. De financiële klappen van de coronacrisis zijn hard en de toekomst is onzeker. Daarbij worden er van bedrijven grote toekomstgerichte investeringen verwacht, een lastenverzwaring is dan ook zeer ongewenst. Daarom pleiten we voor terugdraaiing van de recentelijk verhoogde 'OZB voor niet-woningen' en deze samen met de overige gemeentelijke belastingen te bevriezen.
- ⚙️ Baseer beleid en maatregelen op de lessen uit de coronacrisis. De coronacrisis heeft ons veel geleerd en heeft veranderingen versneld. Denk bijvoorbeeld aan de versnelde transitie naar thuis- en hybride werken. Effectief beleid moet daarom gebaseerd zijn op de lessen uit de coronacrisis en waar nodig deze veranderingen stimuleren.

Een veerkrachtige Leidse economie

De inzet op meerdere economische clusters maakt de Leidse economie veerkrachtig, waardoor de stad in staat is te herstellen van externe schokken

zoals de coronacrisis. Laten we de kansen en uitdagingen van de toekomst omarmen om samen te bouwen aan een nog veerkrachtigere economie.

- ⚙️ Maak de Leidse economie veerkrachtiger door een brede doorontwikkeling en extra financiering van het Leids Stimuleringsfonds. Maak hierbij gebruik van al het moois dat Leiden te bieden heeft door een 'triple helix samenwerking' tussen onderwijsinstellingen, bedrijven en de overheid.
- ⚙️ Onderzoek de mogelijkheid voor een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) om de lokale economie te versterken. Deze kan investeren in innovatie en snelgroeiende regionale bedrijven, bijvoorbeeld in de transitie-economie of maakindustrie. Ook kan worden geïnvesteerd in een duurzame herstructurering en uitbreiding van de bedrijventerreinen om deze economisch te versterken. Hiermee worden ondernemers gestimuleerd in de regio te blijven ondernemen of zich hier te vestigen. Dit kan de aantrekkingskracht en veerkrachtigheid van de lokale economie versterken. De ROM dient een initiatief te zijn vanuit meerdere gemeentes.

Ieder cluster een eigen verhaal

Leiden kent vier (economische) clusters: de bezoekerseconomie (de binnenstad: huiskamer van de regio), het Leiden Bio Science Park, de bedrijventerreinen en de wijkwinkelcentra. Om de economische vitaliteit van de stad te borgen moeten clusters die aangeven te willen groeien of te ontwikkelen, de ruimte krijgen. Ook biedt de veranderende wereld om ons heen grote kansen. Daarom vragen we in het kader van 'de next economy' om deze kansen in kaart te brengen, te verzilveren en met een integrale visie in te zetten op een nieuw cluster die past bij het DNA van de stad.

Een duidelijke economische toekomstvisie heeft, met het Leiden Bio Science Park (ruim 20.000 banen) en de bezoekerseconomie (ruim 12.000 banen), geleid tot een tweetal sterke economische motoren, waarvan we als gehele stad profiteren. Naast deze twee motoren moet de (sociaal)economische meerwaarde van de bedrijventerreinen en de wijkwinkelcentra niet worden onderschat. Waar de bedrijventerreinen goed zijn voor ongeveer 40.000 banen voor alle regionen, spelen de wijkwinkelcentra als 'hart van de wijk' en 'ontmoetingsplek' een belangrijke rol in het lokale voorzieningenniveau en de werkgelegenheid. Onderkent moet worden dat alle gebieden met elkaar zijn verbonden en elkaar zodoende versterken. Dit verdient een plek in het gemeentelijke beleid en toekomstige economische visies. Daarnaast heeft de coronacrisis ons geleerd dat we moeten inzetten op meerdere economische clusters, om als stad de klappen van dergelijke crises te kunnen incasseren. Waar de bezoekerseconomie keihard is geraakt, floreert het Leiden Bio Science Park. Hierdoor is de stadsbrede economische impact door de coronamaat-

regelen relatief beperkt gebleven, ten opzichte van andere steden. Juist de focus op meerdere economische clusters die elkaar versterken maakt de Leidse economie veerkrachtiger, robuuster, vergroot het lokale voorzieningenniveau en zorgt voor een inclusieve arbeidsmarkt.

Kwalitatief hoogwaardige clusters

Voor de aantrekkelijkheid en de economische vitaliteit van de stad moeten we blijven werken aan kwalitatief hoogwaardige clusters. Belangrijk is daarbij dat er bij acties, het opstellen van beleid en beleidsmaatregelen naar de feiten wordt gekeken en dat clusters de ruimte krijgen om te groeien.

- ⚙️ Stel per cluster een feitenfundament op waarmee het DNA en de kansen en bedreigingen per gebied in kaart worden gebracht. Vanuit dit fundament kunnen de overheid en ondernemers samen tot de benodigde acties en doelgerichte investeringen komen voor een duurzame doorontwikkeling van de gebieden.
 - ⚙️ Versterk met nieuw en bestaand beleid het kwaliteitsniveau van alle vier de clusters, waarbij wordt gekeken naar de gebruiksintensiteit per gebied. Hierbij moet worden onderkend dat het centrum, als huiskamer van de regio, een hoge gebruiksintensiteit kent.
 - ⚙️ Geef clusters die aangeven te willen groeien, (door)ontwikkelen en/of innoveren de ruimte. Denk hierbij aan het Leiden Bio Science Park die graag aangrenzende bedrijvigheid in het stationsgebied wil laten vestigen. Stimuleer daarnaast de ontwikkeling van nieuwe clusterontwikkeling zoals het Leiden Law Park
 - ⚙️ Geef ondernemers op de bedrijventerreinen duidelijkheid en maak
- haast met alternatieve locaties. Met de regionale Bedrijventerreinenstrategie zijn goede afspraken gemaakt voor de compensatie van bedrijfsruimte. Nu is het zaak deze afspraken om te zetten in harde plannen en ondernemers duidelijkheid te geven, zodat men onder andere kan investeren in de toekomst. Daarom is de oproep om haast te maken met aanvullende bedrijventerreinen alvorens woningbouw toe te laten op bestaande bedrijventerreinen.

Vergroot de aantrekkingskracht

Samen vergroten we de aantrekkingskracht door Leiden schoon, heel, veilig en bereikbaar te houden. Zo kunnen alle gebruikers van de stad genieten van al het moois dat Leiden te bieden heeft.

- ⚙️ Een schone, hele, veilige en bereikbare stad. Kom als gemeente tot een integrale aanpak en investeer in voldoende handhaving, groenvoorziening, speelgelegenheden voor kinderen, voldoende afvalvoorzieningen & schoonmaakrondes en een betere bereikbaarheid. Betrek de lokale winkeliers en ondernemers- en brancheverenigingen bij het aanbrengen van verbeteringen en houd hierbij rekening met de gebruiksintensiteit van de gebieden.
- ⚙️ Investeer in marketing en evenementen om de aantrekkingskracht van de vier economische clusters te vergroten. Benut met een stadsbrede en integrale aanpak het volledige potentieel van de verschillende gebieden.
- ⚙️ Bestempel de wijkwinkelcentra als ontmoetingsplekken. Maak gebruik van de sociale rol die de centra in de wijk vervullen, door ontmoetingsplekken te faciliteren zoals een koffiebar of een buurtontmoetingsplek.

Huis kamer van de regio

Leiden kent een unieke historische binnenstad. Mensen komen er graag voor een kort of langer verblijf of cultuurbezoek. Daarbij zien we dat de Leidse binnenstad zich steeds sterker als 'huiskamer' of 'centrumstad' van de regio ontwikkelt. Waar door corona het internationale toerisme grotendeels stil is komen te liggen, zijn mensen 'het lokale' meer gaan waarderen. Zodoende mag de Leidse binnenstad veel lokale en regionale bezoekers verwelkomen. Daarnaast is het ook belangrijk dat (inter)nationale bezoekers onze prachtige binnenstad weer weten te vinden. Het feit dat Leiden in 2022 de 'European City of Science' is, biedt grote kansen om het unieke DNA van de stad aan een groot publiek te presenteren. Maar, hoe houden we de Leidse binnenstad ook in de toekomst aantrekkelijk voor inwoners, bezoekers en ondernemers en hoe zorgen we dat de bezoekerseconomie zich zo snel mogelijk herstelt?

Iedereen voelt zich welkom in de Leidse binnenstad

Leiden kent een prachtige en levendige binnenstad met veel horeca, monumenten, theaters, festivals, musea, een rijk winkelaanbod, culturele initiatieven en evenementen. Belangrijk is dat de binnenstad voor alle gebruikers aantrekkelijk blijft, dat men zich welkom blijft voelen en dat iedereen de binnenstad weet te vinden.

- ⚙ Een binnenstad voor iedereen. De Leidse binnenstad heeft zowel bewoners, als dagjesmensen, toeristen en zakelijke bezoekers veel te bieden. De wisselwerking tussen vraag en aanbod versterkt elkaar en resulteert in een sterk voorzieningenniveau. Dit moeten we als stad erkennen, wat inhoudt dat de binnenstad als plek voor alle doelgroepen moet worden gezien. Zo houden we het sterke voorzieningenniveau, de aantrekkingskracht, kwaliteit en de werkgelegenheid in stand, hetgeen van groot belang is voor de stad als geheel.
- ⚙ Werk aan een programma en infrastructuur waarmee het Leiden Bio Science Park, het stationsgebied, het centrum en de mensen met elkaar verbonden worden.
- ⚙ Laat bezoekers zich welkom voelen, met een groene loper vanaf het station naar de binnenstad. Een aantrekkelijke entree creëren we door een busvrije Stationsweg, waarbij bij de herinrichting ruimte wordt gegeven aan voetgangers en fietsers. Zorg daarbij ook voor een verbinding met de hartlijn van het Leiden Bio Science Park.
- ⚙ Houd de binnenstad schoon, heel en veilig. Dit vraagt om strenge handhaving op overlast (zoals lachgasgebruik), op foutgeparkeerde fietsen of andere ongeregelheden. Daarnaast roepen we op tot het slim gebruiken van de (historische) data. Zodoende kan bij de inzet maatwerk worden geleverd op basis van de te verwachten druktepatronen door evenementen, vakanties, het weer of een combinatie van deze factoren.

Een economisch veerkrachtige binnenstad

De Leidse binnenstad en de bezoekerseconomie brengt onze stad levendigheid en zorgt voor een sterk voorzieningenniveau. Voor de vitaliteit van de stad is een economisch veerkrachtige binnenstad erg belangrijk. Met een economisch vitale binnenstad blijft Leiden de levendige en aantrekkelijke stad voor iedereen.

- ⚙ Kom met extra maatregelen of een herstellfonds om het aanbod van de bezoekerseconomie in stand te houden. De (cultuur)ondernemers in het centrum hebben door corona grote klappen gekregen. Om ons sterke aanbod van cultuur, ontspanning en winkelen in stand te houden, is het belangrijk dat ondernemers met steunmaatregelen worden geholpen.
- ⚙ Be good and tell it. Onder dat motto moet Leiden zich, in het nieuwe verhaal van de bezoekerseconomie, inzetten op het eigen unieke DNA. Een uniek verhaal waarmee we ons onderscheiden van andere steden. Investeer daarbij ook in goede marketing. Met een goede marketingstrategie en een groter marketingbudget krijgen we gezamenlijk de bezoekerseconomie weer op gang.
- ⚙ Volg de landelijke regels bij Airbnb-locaties. Op deze manier ontstaat er een eerlijk speelveld met de hotels. Airbnb-locaties moeten zodoende ook (toeristen) belasting betalen, beschikken over een veiligheidsplan en voldoen aan zware vergunningseisen zoals de brandveiligheid. We vragen de gemeente de kaders uit de Wet Toeristisch Verhuur van Woonruimte ook lokaal toe te passen.

Groen

Leiden Bereikbaar

Leiden staat voor grote uitdagingen. De komende tien jaar worden er minimaal 10.000 woningen bijgebouwd en moet met de 'modal shift' het mobiliteitslandschap snel worden verduurzaamd. Leiden moet bereikbaar blijven voor bewoners, werkenden, leveranciers en bezoekers. Dat we moeten veranderen, daar is iedereen het over eens. Maar, om draagvlak te houden is de balans tussen de 'pijn van scherpe keuzes' en de te verwachten opbrengsten belangrijk. Daarbij zijn we voor verduurzaming, mits er goede alternatieven voorhanden zijn en de bereikbaarheid van de stad gewaarborgd blijft voor iedereen. Met de Rijnlandroute en de Leidse Ring Noord wordt geïnvesteerd in bereikbaarheid over de weg, hetgeen we volop toejuichen. Maar, als stad moeten we ons opmaken voor een volgende ronde in de mobiliteit: de grote mobiliteitstransitie, ook wel bekend als de 'modal shift'. Met slimme maatregelen houden we Leiden ook in de toekomst op een groene manier bereikbaar.

Samen houden we Leiden bereikbaar

Grote veranderingen en ambities vragen om denkkraft, draagvlak en duidelijkheid. Omdat de 'modal shift' alle Leidenaren raakt, moet de overheid hen in een vroeg stadium betrekken en gebruik maken van alle denkkraft die in de stad aanwezig is. Daarnaast moeten maatregelen er niet toe leiden dat de bereikbaarheid van de stad onder druk komt te staan. Deze moet juist worden verbeterd, maar wel op een groene manier!

Zie pagina 26-27 voor een overzichtskaat.

- ⚙️ Gebruik de denkkraft van ondernemers bij ingrijpende mobiliteitsdossiers zoals Zero Emissie Stadsdistributie of de Autoluwe Binnenstad. Belangrijk is dat de gemeente in een vroeg stadium met ondernemers de dialoog aangaat, hen mee laat denken tijdens de planvorming en rekening met hen houdt bij de uitvoering van de plannen.
- ⚙️ Volgordelijkheid bij alle mobiliteitsdossiers. Dit houdt in dat er eerst alternatieven worden gerealiseerd, voordat er beperkende maatregelen worden opgelegd. Betrek ondernemers daarom al in een vroeg stadium bij de planvorming. Zo wordt gebruik gemaakt van de denkkraft van ondernemers en is er breed draagvlak.
- ⚙️ Een grote transitie vraagt om duidelijkheid. We staan met zijn allen voor een grote opgave om de 'modal shift' te realiseren. Dit vraagt om grote investeringen van ondernemers. Hiervoor is duidelijkheid voor de lange termijn nodig.

Benut de kansen van schoon vervoer

Om Leiden op een duurzame manier bereikbaar te houden is het belangrijk dat Leiden het volledige potentieel van schone vervoersalternatieven benut. Laat daarom de mobiliteitskeuze bij de gebruiker, maar biedt wel aantrekkelijke alternatieven voor de auto aan.

- ⚙️ Benut onze unieke OV-positie. Daarbij moet de OV-aansluiting op de metropoolregio worden versterkt. Zo is verdubbeling van de spoorverbinding tussen Leiden en Utrecht cruciaal om toekomstige forenzen stromen aan te kunnen. Ook dient Leiden aangesloten te worden op het hoogfrequente zero-emissie RandstadRail-netwerk.
- ⚙️ Combineer Park & Ride en stadsdistributie. Maak optimaal gebruik van de ruimte door P&R en een stadsdistributiecentrum aan de rand van de stad te combineren en onderzoek de mogelijkheden voor deze dubbelfunctie op potentiële P&R-locaties. Deze functiecombinatie is niet alleen ruimte-efficiënt, maar vergroot door verhoogde inkomsten ook de haalbaarheid.

- Realiseer zo snel mogelijk (overstap) hubs aan de randen van de stad. Hubs waar mensen kunnen overstappen op een hoogfrequent zero-emissie OV-netwerk, leen-fietsen, (e-)scooters of andere vervoersmiddelen. Maak hierbij gebruik van zowel de publieke als private parkeergarages.

- Stimuleer, maar geef mensen keuzevrijheid door Leiden toegankelijk te houden voor alle vervoersvormen. Ook in de toekomst blijven mensen gebruik maken van de auto, hetgeen voldoende parkeercapaciteit vereist. Daarbij moeten we ons ook voorbereiden op de elektrische auto, met een dekkend laadpalen-netwerk zowel op straat als in parkeergarages.

Houd Leiden bereikbaar voor iedereen
Of mensen nu met de fiets, met de trein of met de auto komen. Leiden moet als gastvrije stad bereikbaar zijn voor iedereen.

- Zorg voor voldoende parkeercapaciteit en belast de capaciteit van parkeergarages niet met het opheffen van bewonersplekken. Daarbij is het belangrijk dat de parkeerplekken die de Morspoortgarage biedt, gehandhaafd blijven en er een nieuwe Morspoortgarage komt.
- Informeel bezoekers, bewoners en ondernemers met goede informatie-systemen over parkeerroutes, bezettingsgraad en mogelijke omleidingen.
- Zorg als Leiden voor de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein aan de rand van de stad. Het is belangrijk dat bedrijven die vanuit Leiden moeten vertrekken om plaats te

maken voor woningen, zich op fietsafstand kunnen herhuisvesten. Bij bedrijven werken mensen die niet verhuizen en die zich als forens dagelijks moeten verplaatsen. ondernemers worden extra autobewegingen voorkomen en blijft de stad groen en bereikbaar.

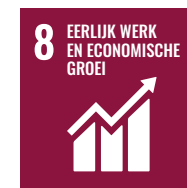
Een realistische emissievrije stadsdistributie

De Leidse binnenstad moet vanaf 2025 op een slimme manier met emissievrij vervoer worden bevoorrad. Als Ondernemend Leiden zijn we medeondertekenaar van het convenant Zero Emissie Stadsdistributie, omdat we de grote voordelen van emissievrije stadsdistributie inzien en we graag meedenken om deze transitie voor alle ondernemers succesvol te maken. Maar bij de planvorming en uitvoering moet realisme en volgordelijkheid centraal staan, waarbij er ook uitdagingen zijn waar de gemeente rekening mee moet houden.

- Eén oplossing bestaat niet, dus lever maatwerk en gebruik de denkkraft van ondernemers. Elektrische auto's, bakfietsen, distributie over water of overslaghubs waar nodig, maar ook het opzetten van een waterstofinfrastructuur voor de groottransporteurs. Bedrijventerreinen aan de rand van de stad kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Ook is lokaal maatwerk belangrijk, breng daarom een hardheidsclausule aan voor de ondernemers waarvoor emissievrije stadsdistributie binnen de gestelde termijn onmogelijk blijkt.

- Zorg voor een gelijk speelveld en omarm de 'Landelijke uitvoeringsagenda Stadslogistiek'. De Leidse regels zijn momenteel strenger dan de landelijke regels, die stellen dat alle bestel- en vrachtauto's die rondrijden in de zero-emissiezone vanaf 1 januari 2030 zero-emissie moeten zijn. Dit brengt de concurrentiepositie van Leidse ondernemers in gevaar, aangezien de verwachting is dat technologische ontwikkelingen en schaalvergroting leiden tot een toekomstig lagere aanschafprijs van emissievrij vervoer.

- Benut de kansen van vervoer over water en kom met een integrale visie voor vervoer over water. Vanaf 2025 mogen bedrijven een groot deel van hun wagenpark niet meer inzetten om de binnenstad te bevoorraden en daarom oriënteren ondernemers zich op andere manieren van vervoer. Vervoer over water is zeer kansrijk gebleken en dat moet wat ons betreft goed gefaciliteerd worden. Zorg daarom met nieuwe en bestaande maatregelen dat de watergebonden bereikbaarheid niet wordt beperkt.

inclusieve

Een arbeidsmarkt

Leiden positioneert zichzelf als een inclusieve stad. Een stad waar iedereen kan werken, leren en groeien. Met de Leidse Universiteit, Hogeschool Leiden en mbo-Rijnland biedt de stad onderdak aan alle onderwijsniveaus. Door consequent beleid heeft Leiden, met het Leiden Bio Science Park, het 'clustereffect' op gang gekregen door kennisintensieve bedrijvigheid en jong hoogopgeleid talent aan zich te binden. Maar, doordat Leiden vooral werkgelegenheid biedt op het gebied van kennis, staat de inclusiviteit onder druk. Zo is er een groot lokaal tekort aan stageplaatsen voor mbo-studenten, terwijl de vraag naar praktijkopgeleide arbeidskrachten in de toekomst zal toenemen. Goed geschoold personeel is schaars, maar cruciaal voor de transitie naar een circulaire en klimaatneutrale economie. Juist het derde economische cluster: de bedrijventerreinen biedt hiervoor een oplossing. Een oplossing waarbij we lokaal praktijkgeschoold talent een stageplek bieden en behouden voor de stad.

Voldoende banen voor alle Leidenaren

Een leefbare en inclusieve stad biedt alle inwoners de kans op een baan of stage. Zo vergroten we de leefbaarheid en inclusiviteit van de stad, verkleinen we de kloof tussen onderwijs & arbeidsmarkt en binden we het lokaal opgeleide talent aan de stad.

- ⚙️ Als inclusieve stad een baan voor iedereen. Zorg voor werkgelegenheid op alle niveaus, met ruimte voor praktijkgerichte banen. Behoud van lokale bedrijventerreinen is

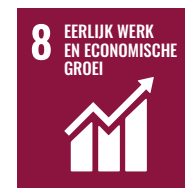
cruciaal voor een divers en praktijkgericht stage- en banenaanbod. Zo zorgen we dat lokaal talent lokaal aan de slag kan, verkleinen we de forenzen stromen, zorgen we voor een diverse en veerkrachtige lokale economie en blijven we als stad een belangrijke functie in de regio vervullen.

- ⚙️ Eén woning is minimaal één baan. Zorg voor een goede woon-werkbalans want momenteel slaat deze balans om naar wonen en verdwijnen onnodig veel banen. Zorg dat Leiden geen 'hollow city' wordt, maar zet juist in op voldoende lokale werkgelegenheid voor alle Leidenaren.
- ⚙️ Verklein de kloof tussen onderwijs en arbeidsmarkt door intensieve samenwerking tussen onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en de overheid. Neem hierbij het Leiden Bio Science Park als voorbeeld. Hogeschool, Universiteit, mboRijnland, de ondernemersvereniging en de ondernemingen werken intensief samen. Kennis en praktische ervaring wordt gedeeld en vraag en aanbod op elkaar afgestemd. Soortgelijke partnerschappen zien we graag terugkomen in meerdere sectoren.

Bereid de stad voor op de 'next economy'

De mensen die we nu opleiden leveren straks een grote bijdrage aan de vraagstukken van morgen. Zodoende moeten we met de keuzes die we nu maken, volop inzetten op 'de next economy'.

- ⚙️ Zie verduurzaming als kans voor bedrijven en zet in op de transitie-economie. De overgang naar een circulaire economie vraagt om een grote transitie. Dit biedt kansen voor bedrijven: nieuwe markten, meer samenwerking, innovatie en minder grondstoffengebruik.
- ⚙️ Zorg voor voldoende handen en kennis. Toekomstige uitdagingen, zoals verduurzaming, vereisen kundig opgeleid personeel. Daarom moeten onderwijsinstellingen en de overheid nu, in samenspraak met bedrijven, duidelijke keuzes maken en bepalen op welke toekomstgerichte opleidingen we als stad gaan inzetten. Als Leiden bijvoorbeeld in 2050 volledig circulair wil zijn, dan betekent dit dat mensen die nu naar school gaan halverwege hun carrière staan. Als we hen nu niet opleiden voor die toekomst, missen we straks allemaal de boot.

goed

Een vestigingsklimaat voor iedereen

Wat maakt een stad aantrekkelijk? De meest succesvolle steden kennen een goede mix van bereikbaarheid, demografie, ruimtelijke kwaliteit, een sterke digitale infrastructuur, een sterk voorzieningenaanbod en degelijke lokale lasten. In Leiden zijn veel van deze factoren aanwezig. Maar, de laatste jaren is de concurrentiestrijd tussen steden om bedrijven aan te trekken toegenomen. Om als Leiden onze unieke concurrentiepositie te behouden moet de gemeente duidelijke keuzes maken. Keuzes waarmee de aantrekkingskracht van Leiden wordt vergroot en wordt ingezet op de 'next economy'. Als 'voorwaardenscheppende overheid' stelt de gemeente zich als dienstbaar op, zodat Leiden wordt gezien als gast-vrije en innovatieve stad voor bestaan- en nieuwe ondernemers.

Betrek alle Leidenaren bij nieuw en bestaand beleid

Met de grote ambities en vraagstukken die voor ons liggen is het belangrijk dat de overheid alle Leidenaren betreft bij het opstellen en uitvoeren van nieuw en bestaand beleid. Met een breed draagvlak gaan we samen de vraagstukken en uitdagingen van de toekomst aan.

⚙️ Gebruik de denkracht en creativiteit van ondernemers bij nieuwe en bestaande plannen. Geef ondernemers bij participatietrajecten binnen vooraf opgestelde kaders de ruimte om mee te denken. Verwachtingsmanagement, het nakomen van afspraken, daadwerkelijke inspraak en ambtelijke ondersteuning bij de participatietrajecten is cruciaal voor draagvlak.

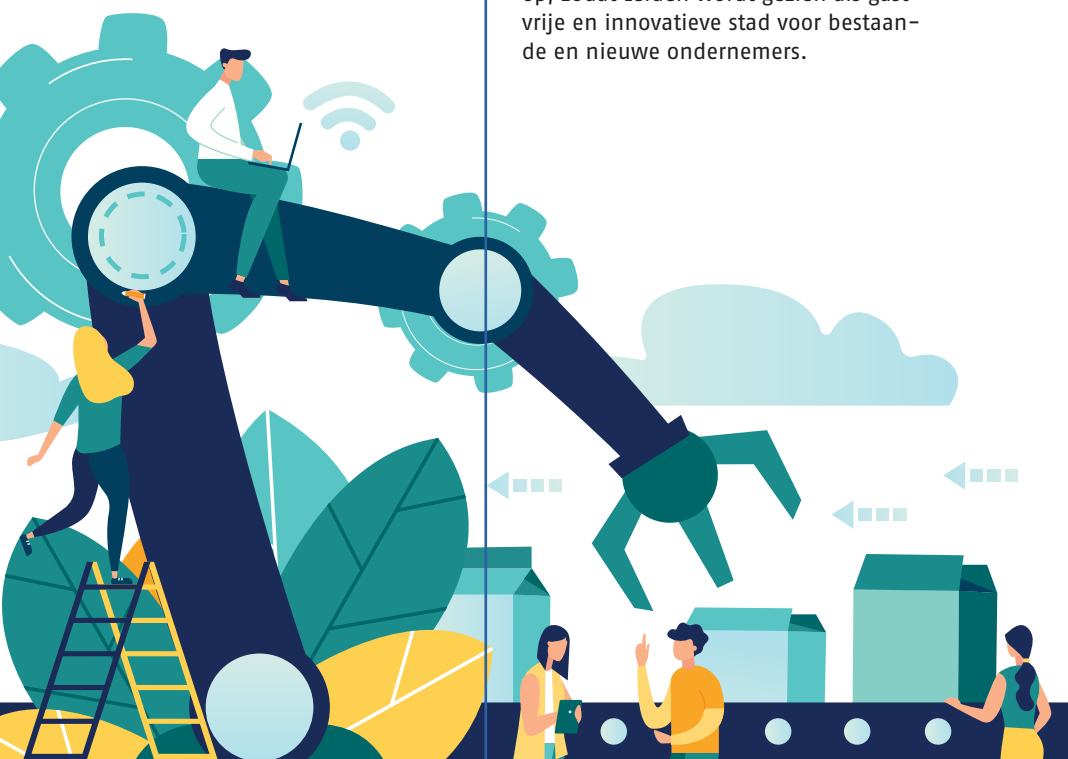
⚙️ Kom met een centraal platform waar- bij ondernemers en bewoners op een laagdrempelige manier de dienst- verlening van de gemeente kunnen beoordelen, worden betrokken bij nieuw en bestaand beleid, een (ver- gunnings)aanvraag kunnen indienen en de status hiervan kunnen inzien.

Houd Leiden economisch aantrekkelijk

Met de juiste maatregelen, voorzienin- gen en infrastructuur blijft Leiden een aantrekkelijke stad voor veel ver- schillende vormen van bedrijvigheid. Bedrijven en ondernemers moeten de ruimte en duidelijkheid hebben om te groeien en te innoveren. Ook is het belangrijk dat we de samenwerking met de regio opzoeken en gezamenlijk de 'uitdagingen van morgen' aangaan.

⚙️ Als regio staan we sterker. Zo kunnen we de gezamenlijke uitdagingen aangaan en kansen verzilveren. Daarom roepen we op tot een een nog intensievere samenwerking met de Leidse regiogemeenten. Dit vergroot de bestuurlijke samen- werking en helpt uitdagingen van de toekomst aan te pakken.

⚙️ Geef bedrijven de ruimte. Leiden groeit de komende 10 jaar met 13.000 inwoners, waarvoor de ambitie luidt 10.000 woningen te bouwen. Deze ruimte wordt hoofd- zakelijk op en rondom de bedrijven- terreinen gevonden. Hiermee komt de ruimte voor bedrijven in het gedrang. Deze ontwikkeling is zorg- wekkend voor de werkgelegenheid, de economie en het leefklimaat van de huidige en toekomstige onderne- mers en bewoners.

Over Ondernemend Leiden

Daarom pleiten we voor de juiste volgorde van zaken. Behoud ruimte voor bestaande ondernemers, realiseer schuifruimte en aantrekkelijke verhuisregelingen voordat wordt overgegaan tot woningbouw.

⚙️ Help startende ondernemers. Maak de startende ondernemer met een vestigingsmanager wegwijs in Leiden en trek ondernemers en talent van buiten de regio aan met een Inpat Center, waarmee bedrijven van buiten de regio worden gestimuleerd zich in Leiden te vestigen. Tevens begeleidt het Inpat center talent van buiten de regio met hun komst naar, en hun vestiging in Leiden. Help daarnaast startende ondernemers met een startersfonds en netwerk-bijeenkomsten.

⚙️ Een gastvrije stad voor alle ondernemers met een centraal loket voor alle diverse soorten economische aanvragen. Hierbij stelt de gemeente zich dienstbaar op door het schrappen van onnodige regels, het creëren van regelvrije zones met experimenteerruimte en het bieden van ruimte voor startups, kleine ondernemers en zzp'ers.

Zet in op de 'next economy'

De wereld om ons heen verandert snel. Met een transformatie naar een nieuwe economie spelen we in op de kansen en uitdagingen die deze veranderingen met zich meebrengen. De transitie naar de 'next economy' wordt gedreven door twee dominante ontwikkelingen: de digitalisering en de transitie naar een duurzame energievoorziening.

Belangrijk is dat we hierbij als stad nu de juiste keuzes maken, zodat we straks vooroplopen en alle kansen benutten van deze grote economische transitie.

⚙️ Bereid Leiden voor op de 'economie van morgen' en verzilver de economische kansen van de toekomst. Kom met een taskforce of denktank die kijkt naar potentieel nieuwe economieën en wat deze nodig hebben, om zodoende een ideaal vestigingsklimaat voor potentieel nieuwe economieën te creëren. Onderzoek daarbij de mogelijkheid voor een nieuw economische cluster, welke we als stad willen aantrekken, met een integrale visie gekoppeld aan het DNA van de stad.

⚙️ Zie digitalisering als kans voor de 'economie van morgen' en kom met een proactieve digitaliseringsstrategie en uitvoeringsagenda om innovatie te bevorderen. Om het digitaliseringsproces te sturen is een raadscommissie 'digitalisering' gewenst.

⚙️ Help bedrijven en ondernemers met het realiseren van hun digitale ambities en zorg dat de voorwaarden aanwezig zijn voor de 'next economy'. Dit houdt in dat de gemeente als 'voorwaardenscheppende overheid' de gehele stad voorziet van een goede digitale infrastructuur, zoals glasvezel, en publieke en private partijen stimuleert om de digitaliseringsslag te maken.

Ondernemend Leiden is een samenwerkingsverband van de ondernemersplatforms Leiden Bio Science Park, Centrummanagement Leiden, Bedrijvig Leiden, BV Leiden, het Ondernemersfonds Leiden, Hoteloverleg Leiden en Businessplatform Schipholweg-Schuttersveld. Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan een stadsbreed samenwerkingsverband tussen meerdere wijkwinkelcentra. De stichting zet zich in om, zowel in bestaand als nieuw gemeentelijk beleid, het ondernemerschap te stimuleren en de stadsbrede belangen van ondernemers te borgen. De partners vinden elkaar als het gaat om de thema's voor een gezamenlijke agenda. Dit gaat vooral om randvoorwaardelijke zaken waarbij de overheid een belangrijke rol speelt, zoals:

- Economisch herstel;
- Ruimte voor bedrijven;
- Bereikbaarheid van de stad en regio;
- De aansluiting tussen onderwijs & arbeidsmarkt;
- Het vestigingsklimaat.

Zodoende is onder regie van Ondernemend Leiden het Leids Economisch Programma opgesteld. De punten die hierin terugkomen zijn voortgekomen uit gesprekken met experts, ondernemers, bestuurders en de overheid. Daarbij zijn we van mening dat we gezamenlijk 'de stad bouwen'. In dat kader neemt Ondernemend Leiden graag haar verantwoordelijkheid, door actief met de gemeente mee te denken bij nieuw en bestaand beleid en ons netwerk te activeren waar nodig. Volgens ons komt verandering en innovatie vanuit ondernemers.

Daarbij geloven we in de krachtenbundeling van stakeholders en het verbinden van innovatieve en duurzame initiatieven. Graag steken we onze hand uit op het moment dat ons wordt gevraagd mee te denken met nieuw en bestaand beleid en schuiven we als volwaardige gesprekspartner mee aan de beleidstafel. Als we zien dat het economische-, of ondernemersbelang onvoldoende wordt geborgd, komen we samen met onze partners met tegenvoorstellingen en denken we constructief mee over oplossingen. Dit alles vanuit het geloof dat we samen de verantwoordelijkheid dragen om te bouwen aan 'het Leiden van morgen'. Om het ondernemersbelang te borgen zijn we initiator, deelnemer of katrekker van meerdere projecten. Denk hierbij aan:

- Een stadsbreed communicatieplatform;
- Lobbyprogramma gemeenteraadsverkiezingen 2022 met Leids Economisch Programma, verkiezingsdebat en de talkshow;
- Zero Emissie Stadsdistributie;
- De LED-schermen om bezoekers en inwoners te informeren.

Zie www.ondernemendleiden.nl voor meer informatie.

Als u nog vragen heeft over het Leids Economisch Programma kunt u contact opnemen met Erwin Roodhart, manager Stadsbreed bij Ondernemend Leiden, via erwin@ondernemendleiden.nl of tel. 06-41281238, of Daan Olivier, medewerker Beleid en Projecten, via daan@ondernemendleiden.nl of tel. 06-39196108.

GROEN BEREIKBAAR. WAT KAN WAAR?

STICHTING ONDERNEMEND LEIDEN

Een initiatief van:

Gentrum
management Leiden

Financieel management
Leiden

BVLEIDEN
Verbinden, inspireren, overlopen en delen!

**BEDRIJFVIG
LEIDEN**

**ONDERNEMERS
VERBODEN**
2015 DE WERK, ARBEID

**HOTELS
VAN LEIDEN**

**SCHIPHOLWEG
SCHUTTERSVELD**

